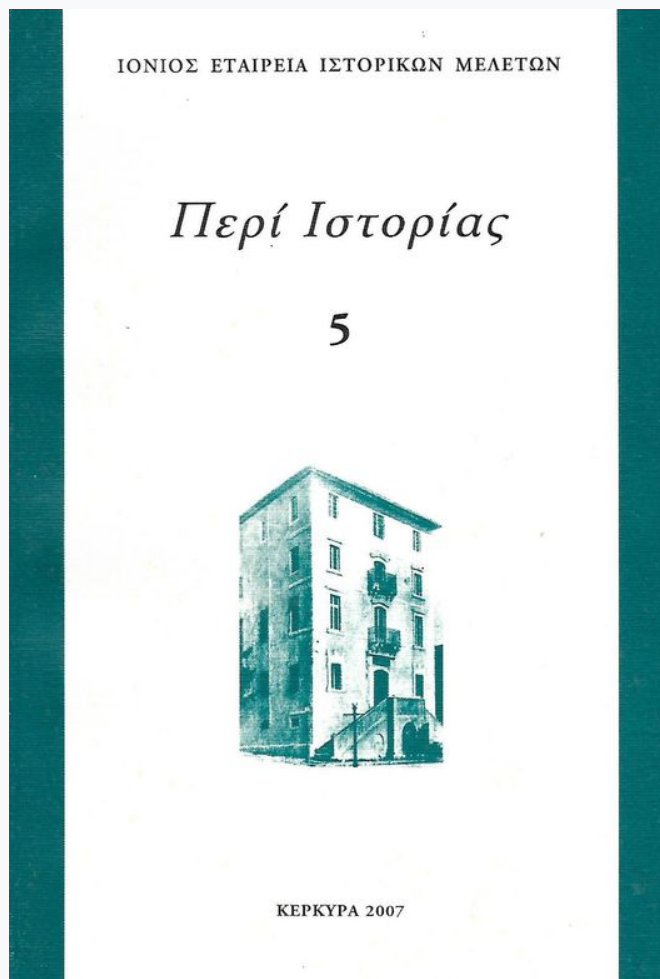

Peri Istorias

Vol 5 (2007)

Διαβάζοντας έναν προυπολογισμό του ελληνικού κοινοβουλίου του 19ου αιώνα

Βασιλική Δελέγκου

doi: [10.12681/p.i.24848](https://doi.org/10.12681/p.i.24848)

To cite this article:

Δελέγκου Β. (2020). Διαβάζοντας έναν προυπολογισμό του ελληνικού κοινοβουλίου του 19ου αιώνα. *Peri Istorias*, 5, 121–124. <https://doi.org/10.12681/p.i.24848>

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ

Βασιλική Δελέγκου

Στα πλαίσια του Προγράμματος συνάντησης υποψηφίων διδασκόντων και στον κύκλο που αφορούσε στην “Οικονομική Ιστορία και Ιστορία των Επιχειρήσεων” ανέπτυξα το θέμα “Διαβάζοντας έναν Προϋπολογισμό του ελληνικού κοινοβουλίου τον 19ο αιώνα”.

Με τον όρο “διαβάζοντας” δεν αναφέρομαι φυσικά στην απλή ανάγνωση ενός τεύχους του προϋπολογισμού του 19ου αιώνα, αλλά στη μελέτη εκείνων των στοιχείων που συγκροτούν και τελικά απαρτίζουν αυτό που στην οικονομική ιστορία αναφέρεται ως κρατικός προϋπολογισμός.

Καλά καταρτισμένος προϋπολογισμός είναι αυτός που συγκεντρώνει κάθε πληροφορία, η οποία ενδιαφέρει τη δημοσιονομική ζωή της χώρας. Ο τρόπος με τον οποίο συγκεντρώνονται αυτές οι πληροφορίες και τα κριτήρια πάνω στα οποία βασίζονται, είναι θέμα που απασχολεί τον οιονδήποτε ασχολείται με τη μελέτη των δημοσίων οικονομικών.

Το ζήτημα του πως τροφοδοτούνται τα δημόσια οικονομικά και ο τρόπος διαχείρισής τους αποτελούν βασική αρχή σύστασης του προϋπολογισμού του κράτους. Η οικονομική άλλωστε ανάπτυξη ενός κράτους στηρίζεται στη βάση δημιουργίας ενός οικονομικού προγράμματος που στόχο έχει την δημιουργία μόνιμου και διαρκούς ισοζυγίου.

Τα οικονομικά όμως προγράμματα δεν είναι πάγιοι θεσμοί που δεν επιδέχονται μεταβολή, αφού ο χρόνος, οι περιστάσεις, οι αυξανόμενες ανάγκες, η επέκταση των κυβερνητικών έργων ακόμα και τα οικονομικά ή εθνικά προβλήματα μεταβάλλουν άρδην οτιδήποτε θεωρείται χρήσιμο ή ορθό και επιβάλλουν αλλαγή στους νόμους των εσόδων και εξόδων προκειμένου να αντιμετωπιστούν άμεσα οι ανάγκες του κράτους.

Για να υπολογιστούν οι μελλοντικές δαπάνες και εισπράξεις και να εξασφαλιστεί το ισοζύγιο, που είναι και το τελικό ζητούμενο, ώστε να μην πα-

ρουσιαστεί μελλοντικό δημοσιονομικό πρόβλημα, πρέπει να υπάρχει ακριβής γνώση όλων των οικονομικών, κοινωνικών, εθνικών και πολιτικών περιστάσεων που διανύει η χώρα τη δεδομένη στιγμή που συντάσσεται ο προϋπολογισμός.

Γι' αυτό λοιπόν και ο προϋπολογισμός του κράτους δεν πρέπει να εξετάζεται μόνο ως λογιστική ενέργεια και απλή πράξη διαχείρισης, όπως συνήθως θεωρείται, αλλά κυρίως ως πράξη πολιτική, αφού σε αυτόν αντικατοπτρίζεται η σύνθεση της διοίκησης του κράτους και το κυβερνητικό πρόγραμμα.

Η κοινοβουλευτική συνήθεια που επικράτησε στην Ελλάδα, από τις αρχές της σύστασης του ελληνικού κράτους και σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, θεώρησε την υποβολή του προϋπολογισμού ως μέσο παρουσίασης της πολιτικής πορείας της κυβέρνησης στα διοικητικά θέματα της χώρας, και την ψήφισή του από τη βουλή ως ζήτημα έκφρασης εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση ή επίκρισης των διοικητικών της αποφάσεων.

Σημαντικό στοιχείο στη μελέτη ενός προϋπολογισμού του ελληνικού κοινοβουλίου είναι το γεγονός ότι η υποβολή του γινόταν σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα με τη υποστήριξη Εισηγητικής Έκθεσης. Σε αυτήν αναφέρεται αρχικά ότι ο τρόπος κατάρτισης του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης είναι σύμφωνος με την κείμενη ελληνική νομοθεσία, και στη συνέχεια μέσω αυτής δημοσιεύονται και αναλύονται όλα εκείνα τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα που επηρέασαν και διαμόρφωσαν την τελική μορφή του. Η γνώση αυτών των στοιχείων βοηθά στην κατανόηση του πλαισίου κάτω από το οποίο συντάχθηκε, κατατέθηκε και στη συνέχεια ψηφίστηκε έκαστος προϋπολογισμός.

Πέρα όμως από τις αρχές που διαμόρφωσαν τον προϋπολογισμό του ελληνικού κράτους και τον τρόπο κατάρτισής του, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ενός προϋπολογισμού του ελληνικού κοινοβουλίου τον 19ο αιώνα, παίζει και ο συντάκτης του. Η πολιτική που εκπροσωπεί και κυρίως η προσωπικότητα και το πολιτικό του υπόβαθρο αποτελούν συστατικά στοιχεία για τη μελέτη ενός προϋπολογισμού. Βασικό στοιχείο των προϋπολογισμών του ελληνικού κοινοβουλίου τον 19ο αιώνα, πέρα από τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες οφείλει να στηρίζεται η κατάρτιση του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης, είναι το προσωπικό στοιχείο και η αντίληψη που ο κάθε συντάκτης του προϋπολογισμού έχει για τη δημοσιονομική πορεία της χώρας. Κάθε προϋπολογισμός χαρακτηρίζεται από το προσωπικό στίγμα αυτού που τον συντάσσει, τόσο στο περιεχόμενό του όσο και στην τυπική μορφή του.

Αυτός λοιπόν δεν είναι άλλος από τον υπουργό των Οικονομικών. Ο υπουργός Οικονομικών είναι αυτός που καλείται να ασκήσει το έργο της σύνταξης του προϋπολογισμού. Μόνο αυτός εκ θέσης γνωρίζει καλύτερα τις ανάγκες της διοίκησης της χώρας και τη δημοσιονομική και οικονομική κατάσταση της και επιπλέον λόγω της θέσης του φέρει την ευθύνη της ισοσκελίσης του προϋπολογισμού και την καλή και απρόσκοπτη πορεία των δημοσίων οικονομικών.

Τα υπόλοιπα υπουργεία είναι κυρίως υπουργεία δαπανών και μόνο το υπουργείο των Οικονομικών έχει την ειδική αρμοδιότητα επί των εσόδων του κράτους. Οποιαδήποτε διαφορά προκύψει μεταξύ αυτού και των άλλων υπουργών σχετικά με τις πιστώσεις του προϋπολογισμού, η διαφορά αυτή λύνεται στο υπουργικό συμβούλιο.

Για να ανταποκριθεί όμως ο υπουργός των Οικονομικών με επιτυχία στους σκοπούς του είναι απαραίτητο το σχέδιο κατάρτισης του προϋπολογισμού να χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια και ακρίβεια. Μόνο αν έχει αυτά τα χαρακτηριστικά μπορεί να υπολογίσει με ακρίβεια τα έσοδα και να εκτιμήσει τις κατάλληλες πιστώσεις. Για αυτό το λόγο ο υπουργός των Οικονομικών σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες που ασχολούνται με τον προϋπολογισμό προσπαθεί να εκτιμήσει και να καθορίσει με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ασφάλεια τις προβλέψεις των εσόδων, στηριζόμενος στην κείμενη νομοθεσία και λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη του τα αποτελέσματα των προηγούμενων προϋπολογισμών σε συνδυασμό με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις και συνθήκες που διανύει η χώρα. Εάν αυτό δεν καταστεί δυνατό, αναπόφευκτα το δημοσιονομικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης, στο οποίο βασίστηκε η κατάρτιση του προϋπολογισμού, θα παρουσιάσει πρόβλημα και θα φέρει την κυβέρνηση στην ανάγκη λήψεως νέων μέτρων κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού για να καλύψει το εμφανιζόμενο ή αυξανόμενο έλλειμμα του προϋπολογισμού.

Η αξία συνεπώς της ύπαρξης προϋπολογισμού δεν περιορίζεται στο ότι είναι κατ' αρχήν απαραίτητος για τον υπουργό Οικονομικών, αφού αποτελεί το κύριο μέσο για να μελετήσει και να γνωρίσει πληρέστερα τα οικονομικά της χώρας και κατ' επέκταση τις ανάγκες της. Επίσης, ο προϋπολογισμός δεν αποτελεί μόνο έναν απαραίτητο οδηγό της διοίκησης, αφού σε αυτόν απεικονίζεται κάθε υπηρεσία της, καθιστώντας εφικτή τη λειτουργία της δια μέσου των σχετικών πιστώσεων που ο προϋπολογισμός παρέχει. Η αξία του προϋπολογισμού έγκειται στο ότι εξασφαλίζει το δημόσιο και οικονομικό έλεγχο των κυβερνώντων, προαγάγει την πίστη του κράτους και κυρίως επιτρέπει την ευρύτερη κριτική της δημοσιονομικής πολιτικής των κυβερνήσε-

ων και διαφωτίζει εν γένει την κατάσταση των δημοσίων οικονομικών.

Πέρα όμως από το γεγονός ότι η ύπαρξη κρατικού προϋπολογισμού εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της οικονομικής ζωής της πολιτείας, αυτό που έχει αξία στη μελέτη των δημοσίων οικονομικών είναι η γνώση όλων εκείνων των στοιχείων που συντέλεσαν στην κατάρτισή του. Μόνο με τη γνώση αυτών των στοιχείων ο ενδιαφερόμενος για τα δημοσιονομικά του ελληνικού κράτους μπορεί να έχει ολοκληρωμένη εικόνα όχι μόνο για τον τρόπο και αλλά κυρίως για τις συνθήκες -πολιτικές, κοινωνικές και εθνικές- που επηρέασαν και τελικά διαμόρφωσαν τα δημόσια οικονομικά του ελληνικού κράτους.